

DOI: 10.32347/2786-7269.2026.16.87-100

УДК 711.4:72.025(477)

д.арх., професор **Дячок О.М.**,
o.diachok@wunu.edu.ua, ORCID: 0000-0002-5808-6826,
доцент **Вербовецький Ю.В.**,
amverb@ukr.net, ORCID: 0009-0006-9399-456X,
к.арх., доцент **Колодрубська О.І.**,
o.kolodrubska@wunu.edu.ua, ORCID: 0000-0003-3903-2117,
Миронюк С.Ю.,
soniam@ukr.net, ORCID: ORCID: 0009-0008-3430-0198,
Західноукраїнський національний університет

ГОЛОВНІ ПЛОЩІ ІСТОРИЧНИХ МІСТ УКРАЇНИ: ІДЕНТИЧНІСТЬ, ПРОБЛЕМИ, РЕГЕНЕРАЦІЇ ІСТОРИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Головні площі історичних міст України є важливими елементами міського простору, що акумулюють у собі історичну пам'ять, соціокультурні смисли та просторову ідентичність міста. Впродовж століть вони виконували функції адміністративних, торговельних, сакральних і комунікативних центрів, формуючи образ міста та визначаючи його просторову структуру. У сучасних умовах трансформацій міського середовища головні площі опинилися в зоні підвищеного ризику через інтенсивні містобудівні втручання, транспортне перевантаження, комерціалізацію публічного простору та втрату автентичних просторових характеристик.

Метою статті є виявлення ролі головних площ у формуванні ідентичності історичних міст України, аналіз ключових проблем їх сучасного функціонування та обґрунтування підходів до регенерації історичного міського середовища. У дослідженні проаналізовано історичні етапи формування головних площ у структурі українських міст, визначено їх містобудівні, композиційні та символічні особливості. Особливу увагу приділено виявленню проблем, пов'язаних із порушенням масштабності забудови, дисонансними новими об'єктами, втратою цілісності історичного середовища та зниженням якості публічного простору.

Оцінено вплив сучасних містобудівних рішень на стан збереженості історичних площ і їх здатність виконувати функцію носія міської ідентичності. Запропоновано основні підходи до регенерації головних площ, що ґрунтуються на принципах збереження історико-культурної цінності, інтеграції сучасних функцій та посилення ролі площ як соціально активних публічних просторів. Окреслено перспективи збереження та сталого розвитку головних площ у системі історичного міського простору України.

Ключові слова: історичне місто; головна площа; міська ідентичність; історичне міське середовище; регенерація; публічний простір; містобудівні трансформації; культурна спадщина.

Постановка проблеми. Історичні міста України сьогодні перебувають у складних умовах просторових змін, зумовлених воєнними подіями та загальними процесами трансформації міського середовища. У такій ситуації особливо вразливими виявляються центральні громадські простори, насамперед головні площі, які традиційно виконують важливі містобудівні, соціальні та символічні функції. Вони формують образ міста, забезпечують зв'язок між різними історичними періодами його розвитку та залишаються ключовими місцями публічного життя.

Руйнування, пошкодження забудови, а також несистемні або фрагментарні втручання в історичне середовище створюють загрозу втрати цілісності головних площ і спотворення їх просторової структури. У процесах відновлення часто переважає орієнтація на швидке фізичне відтворення окремих об'єктів, що не завжди враховує історичний контекст, масштабність середовища та роль площі в міській структурі загалом.

Разом із тим головні площі зберігають значення місць громадської взаємодії, суспільної консолідації та колективної пам'яті, що посилює відповідальність за підходи до їх подальшого розвитку. Відсутність чітко сформульованих принципів регенерації історичних площ ускладнює прийняття обґрунтованих містобудівних рішень і може призводити до втрати ідентичності історичних міських просторів.

У зв'язку з цим постає проблема осмислення ролі головних площ у структурі історичних міст України та визначення таких підходів до їх регенерації, які б поєднували збереження історико-культурної цінності з сучасними потребами міського життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання збереження та розвитку історичних міських просторів, зокрема головних площ, посідає важливе місце в сучасному науковому та нормативному дискурсі. У міжнародній практиці ці проблеми розглядаються крізь призму комплексного підходу до історичного міста як багатовимірного явища, у якому поєднуються просторові, соціокультурні та символічні складові. Методологічним підґрунтям таких підходів стала Рекомендація ЮНЕСКО щодо історичного міського ландшафту (Historic Urban Landscape, 2011), де історичне місто трактується як цілісна система, що формується у взаємодії матеріальної спадщини, нематеріальних цінностей та сучасних процесів розвитку [1]. Вагоме значення для формування принципів охорони історичних міських середовищ має також

Вашингтонська хартія ICOMOS (1987), у якій визначено засади збереження історичних міст, міських ансамблів і громадських просторів як носіїв історичної пам'яті та ідентичності [2].

Подальший розвиток ці положення отримали у Валлеттських принципах (2011), де увага зосереджується на управлінні трансформаціями історичних міст і збереженні цілісності їх просторової структури. У цих документах підкреслюється особлива роль публічних просторів, зокрема площ, у формуванні «духу місця» та забезпеченні безперервності історичного розвитку міського середовища [3]. Важливим доповненням до зазначених підходів є документи ICOMOS-IFLA, у яких історичні урбаністичні публічні простори розглядаються як ключові елементи культурної та просторової ідентичності міста [4].

Український науковий і нормативний контекст проблеми ґрунтується на положеннях Закону України «Про охорону культурної спадщини», що регламентує режими використання та охорони історичних ареалів і пам'яток містобудування [5]. Визначення історичних міст здійснюється відповідно до Списку історичних населених місць України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України [6]. Практичні аспекти збереження та регенерації історичних центрів безпосередньо пов'язані з розробленням історико-архітектурних опорних планів, порядок і зміст яких визначено чинними нормативними актами [7].

У вітчизняних наукових дослідженнях проблема центральних частин історичних міст розглядається у працях, присвячених інтегральному розвитку середмість, еволюції планувальної структури та трансформації громадських просторів. Зокрема, у дослідженнях О. Рибчинського обґрунтовано концепцію інтегрального розвитку історичних середмість і підкреслено роль площ як осередків громадського життя та носіїв історичної пам'яті [8]. Питання регенерації та ревіталізації історичних міських просторів також висвітлюються у дисертаційних і монографічних працях, присвячених архітектурно-планувальній еволюції історичних міст України та проблемам збереження їх просторової цілісності [9; 10].

Попри наявність ґрунтовної міжнародної та вітчизняної теоретичної бази у сфері охорони історичних міст і публічних просторів, головні площі історичних міст України переважно розглядаються фрагментарно — як складові середмість, історичних ареалів або елементи загальної планувальної структури. Водночас їх роль як просторових і символічних центрів міста, що безпосередньо впливають на формування міської ідентичності та характер публічного життя, залишається недостатньо систематизованою. Це ускладнює

формування узгоджених підходів до збереження та розвитку головних площ у процесах сучасних містобудівних трансформацій.

Сучасні виклики, пов'язані з руйнуваннями, необхідністю відновлення та перспективами післявоєнного розвитку українських міст, посилюють потребу в переосмисленні підходів до регенерації історичних центральних просторів. Актуальним стає комплексне дослідження головних площ як ключових елементів історичного міського середовища, що поєднують історико-культурну цінність, функціональне навантаження та соціальну значущість. Саме такий підхід дає змогу виробити обґрунтовані принципи збереження і розвитку головних площ історичних міст України з урахуванням сучасних містобудівних умов і довгострокових перспектив їх просторового розвитку.

Метою статті є виявлення ролі головних площ у формуванні ідентичності історичних міст України, аналіз основних проблем їх сучасного функціонування та обґрунтування підходів до регенерації історичного міського середовища.

Для досягнення поставленої мети у статті визначено такі **завдання**:

- проаналізувати роль головних площ у формуванні ідентичності історичних міст України;
- розглянути особливості історичного формування головних площ у структурі міста;
- виявити основні проблеми сучасного функціонування головних площ історичних міст;
- оцінити вплив сучасних містобудівних втручань на збереження історичного середовища;
- визначити основні підходи до регенерації головних площ з урахуванням їх історико-культурної цінності;
- окреслити перспективи збереження та розвитку головних площ у системі історичного міського простору.

Методи дослідження. У дослідженні застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Проведено аналіз та узагальнення наукових публікацій і нормативно-правових документів з питань збереження та розвитку історичних міських просторів. Історико-містобудівний аналіз використано для вивчення формування головних площ у структурі історичних міст України. Просторово-композиційний і порівняльний аналізи дали змогу оцінити сучасний стан центральних площ та вплив містобудівних втручань на збереження історичного середовища.

Важливе місце у дослідженні посів аналіз зарубіжного досвіду регенерації історичних центрів, здійснений авторами, у тому числі в межах професійної діяльності Архітектурної майстерні Ю. Вербовецького. На основі узагальнення

цього досвіду було розроблено проєктні пропозиції з регенерації історичних міст Тернопільської області, зокрема м. Збараж, а також реалізовано окремі проєкти громадських об'єктів відповідно до запропонованої концепції [16]. Метод практичного проєктування та аналіз результатів впровадження використано для оцінки можливостей і обмежень реалізації підходів до регенерації історичного середовища в умовах сучасної містобудівної практики.

Результати дослідження та їх обґрунтування. Українські міста, попри різне географічне розташування та історичне минуле, мають характерні риси, притаманні європейським містобудівним традиціям, що свідчить про належність їх саме до європейської цивілізації. Ця спільність особливо виразно простежується у формуванні головних площ, які в українських та західноєвропейських містах виконували подібні просторові й суспільні функції. Показовим прикладом є порівняння Площі Ринок у Львові та Stary Rynek, де чітко виявляються спільні риси європейської містобудівної традиції в організації центрального міського простору (рис.1)

Площа Ринок у Львові (Україна)

Площа Stary Rynek у Познані (Польща)

Рис. 1. Приклади формування головних площ історичних міст України та Польщі

Повномасштабна війна росії проти України у 2022 році змусила нас відкрито та відверто говорити про справжній масштаб втрат, що їх завдали московіти українському суспільству та його культурі протягом минулих трьох століть. Двісті років більша частина українських земель була під владою агресивної російської імперії. Від початку своєї експансії росія робила все, щоб знищити самобутню культуру, мову і традиції поневолених народів, насаджуючи при цьому свою. Яскравим прикладом такого насадження є сумнозвісна імперська практика перебудови тридільних українських церков у типові російські «синодального типу» з цибулястими банями і добудованими шатровими дзвіницями. Ще більшої шкоди архітектурній спадщині на українських землях було завдано після приходу до влади не менш кривавого і жорстокого наступника російської імперії – радянського союзу. Архітектура стала інструментом нової тоталітарної комуністичної ідеології, в якій не було

місця ні релігії, ні різноманіттю культури, ні історії та самобутності українців. У результаті сотні старовинних храмів, монастирів, замків, палаців було стерто з лиця землі. Ті, що залишилися, було перетворено на склади, фабрики і навіть тюрми (рис.2).

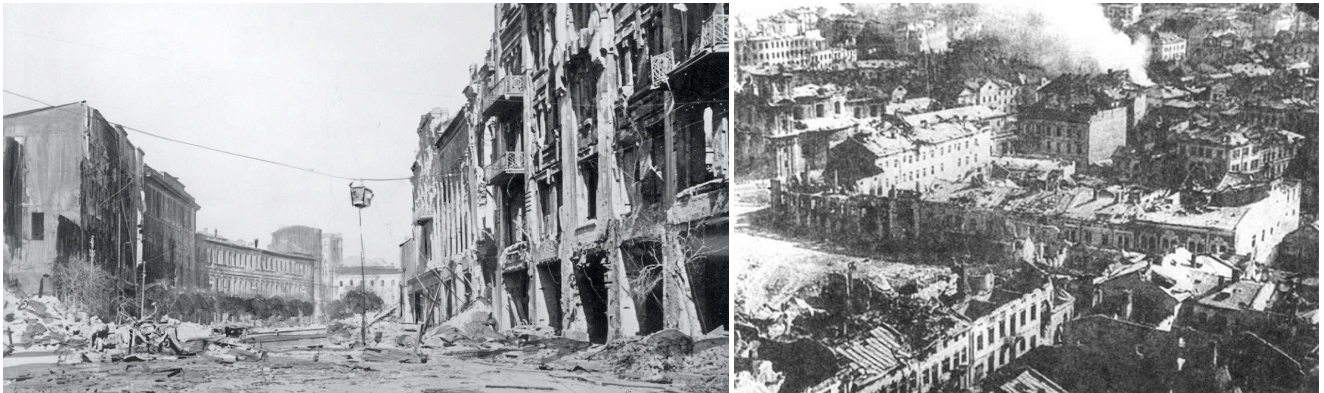

Рис. 2. Зруйнований Миколаївський собор у Харкові, 1930 р.

Вагомих втрат історичним містам України завдала Друга світова війна, наслідки якої мали системний і масштабний характер. У ході бойових дій та цілеспрямованих руйнувань було знищено або значно пошкоджено близько 720 українських міст і містечок, а також понад 28 000 сіл, з яких близько 250 було спалено повністю. Значних втрат зазнали історичні центри міст, сформовані впродовж століть і тісно пов'язані з європейськими містобудівними традиціями.

Показовими є приклади руйнувань центральних міських просторів у роки війни. Так, Київ восени 1941 року зазнав масштабних руйнувань історичного центру: у період з 24 по 29 вересня радянськими диверсантами було підірвано 324 адміністративні та житлові будівлі, переважно вздовж головної міської магістралі — Хрещатик. Не менш драматичною була доля міста Тернополя, де внаслідок штурму міста у квітні 1944 року було знищено близько 85 % забудови, включно з історичним середмістям (рис.3). Наведені приклади

ілюструють масштаби втрат історичного міського середовища та підкреслюють вразливість центральних просторів у періоди воєнних катаклізмів, що зумовлює необхідність їх подальшого осмислення у контексті відновлення та регенерації.

*Руїни Хрещатика в окупованому німцями Києві
восени 1941 року.*

Тернопіль у квітні 1944 року.

Рисунок 3. Руйнування історичних центрів українських міст у роки Другої світової війни (Київ, Тернопіль)

Водночас повоєнна відбудова стала джерелом нових, часто безповоротних втрат архітектурної спадщини: на відміну від практик відновлення історичних центрів у низці європейських міст, у зруйнованих українських містах нерідко ігнорувалися традиційні містобудівні підходи, що призвело до нівелювання довоєнного просторового характеру та ідентичності. Чимало визначних споруд, які були домінантами і формували архітектурне обличчя міст (костели, ратуші), замість дбайливої реставрації було розібрано та замінено типовими будівлями.

Показовим є приклад Хрещатика, де історична забудова XIX – початку XX ст. була втрачена, а сучасний архітектурний образ головної вулиці сформувався у 1950-х роках у стилі сталінського ампіру (рис. 4).

Рис. 4. Історична забудова київського Хрещатика XIX – початку XX ст. та сучасний вигляд

Аналогічні процеси відбувалися й в інших містах України. Так, у Тернополі неоготичний парафіяльний костел 1908 року, що відігравав важливу роль у формуванні середмістя, було підірвано у 1954 році, а у 1959 році на його місці збудовано центральний універмаг за радянським типовим проектом (рис.5). У місті Рівне костел Святого Антонія кінця XIX століття, який тривалий час залишався містобудівною домінантою та визначав силует міста, після Другої світової війни зазнав поступової втрати архітектурних деталей унаслідок перебудов, що зрештою призвело до знищення його історичної та символічної цінності.

Неоготичний Парафіяльний костел 1908 р.

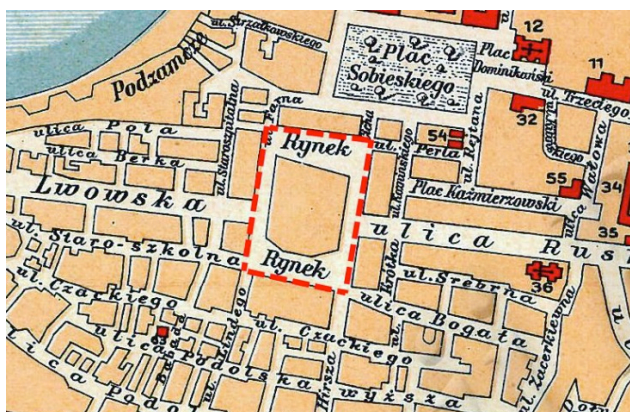
Центральний універмаг

Рис. 5. Заміна історичної сакральної споруди типовою повоєнною забудовою (Тернопіль)

Таким чином, історичні середмістя багатьох українських міст зазнали безповоротних змін: на місці традиційних ринкових площ і сформованих громадських просторів з'явилася типова радянська забудова, що не враховувала історичний контекст і масштаб середовища (рис. 6).

У 1991 році Україна успадкувала значну кількість історичних міст зі спотвореною або частково втраченою європейською культурною спадщиною, тоді як оцінка масштабів цих втрат у перші роки незалежності залишалася ускладненою. Водночас на державному рівні було започатковано політику

збереження історичної містобудівної спадщини шляхом затвердження Списку історичних населених місць України, до якого увійшов 401 населений пункт [11, 12]. Нормативно визначено, що місто, селище або село може бути визнане історичним за умови відповідності щонайменше двом критеріям, серед яких наявність об'єктів культурної спадщини містоутворювального значення, історичне розпланування, збереження композиційних центрів і осей, а також рядової історичної забудови. Разом із тим чинний перелік залишається неповним, що ускладнює формування цілісного підходу до охорони та регенерації історичних населених місць.

Ринкова площа на плані Тернополя 1908 р.

Теперішній вигляд місця, де була ринкова площа у Тернополі

Рис. 6. Втрата ринкової площі в структурі історичного середмістя Тернополя

За оцінкою доктора архітектури, дослідника історичних міст Олега Рибчинського, станом на XVII століття на території України налічувалося близько 1000 міських поселень, більшість з яких у подальшому втратили міський статус і нині є селами [8]. Значна частина таких населених пунктів відповідає щонайменше двом критеріям історичного населеного місця, однак через відсутність ініціативи з боку органів місцевого самоврядування вони не включені до офіційного Списку, що сприяє подальшій деградації їх історичного середовища. Показовим є приклад Буданів — колишнього містечка з магдебурзьким правом і сформованою ринковою площею, де збереглися фрагменти історичної забудови та пам'ятки різних епох, але яке не має статусу історичного населеного місця [17]. У цьому контексті особливої ваги набуває обраний Україною з 2005 року європейський курс розвитку, що передбачає усвідомлення європейської ідентичності та відновлення традицій, зокрема у сфері збереження й розвитку історичного містобудівного середовища. Тому необхідно визначити коло актуальних проблем, сучасний стан головних площ історичних населених місць України для їх функціонування та збереження.

Як показує дослідження, головні площі історичних населених місць України впродовж тривалого часу зазнають системної деградації, що проявляється як у фізичному стані забудови, так і в порушенні просторової та функціональної цілісності середовища. Можна виділити поширені та типові проблеми збереження історичних середмість. Серед них є незадовільний стан архітектурного опорядження пам'яток, несанкціоновані надбудови й прибудови, використання невідповідних матеріалів і кольорів, а також розміщення на головних фасадах зовнішніх інженерних елементів, що негативно впливають на сприйняття історичної забудови. Дисгармонійне доповнення історичного середовища радянською та сучасною забудовою, несумірною за масштабом і стилістикою, призводить до втрати композиційної цілісності центральних площ.

Суттєвим чинником зниження якості історичних публічних просторів є візуальне перевантаження зовнішньою рекламою та дисонуючими інженерними мережами, а також транспортна домінанта, за якої площі функціонують переважно як розподільчі вузли або парковки. Унаслідок цього головні площі втрачають властиві їм функції громадського простору.

Окремою проблемою є поширення псевдоісторизму — стилізації нової або реконструйованої забудови під «історичну» з порушенням масштабності, пропорцій і принципів автентичності, що суперечить міжнародним підходам до охорони культурної спадщини. На противагу цьому, науково обґрунтоване відтворення втраченої історичної забудови на основі іконографічних джерел або методу аналогів може сприяти відновленню цілісності історичного середовища без спотворення його характеру [14, 15].

Аналіз практики збереження історичних середмість засвідчує наявність системних прогалин у реалізації режимів використання територій, зумовлених формальним застосуванням історико-архітектурних опорних планів, інвестиційно орієнтованим підходом до забудови та відсутністю єдиних просторових і художніх стратегій розвитку. Ситуацію ускладнює недостатність нормативно-правового забезпечення, зокрема відсутність спеціалізованої містобудівної документації з регенерації історичної забудови, чітких стильових регламентів і стабільних механізмів фінансування. Це зумовлює потребу формування комплексної державної політики у сфері охорони та регенерації історичних середмість, у якій головні площі мають розглядатися як ключові носії просторової та культурної ідентичності історичних міст.

Висновки. Дослідження засвідчило, що головні площі історичних міст України є ключовими просторовими та символічними елементами міського середовища, які формувалися в межах європейської містобудівної традиції та відіграють важливу роль у збереженні міської ідентичності. Воєнні руйнування

XX століття та практика повоєнної відбудови призвели до масштабних втрат історичного середовища, деформації ринкових площ і архітектурних домінант, що зумовило сучасні проблеми функціонування головних площ - деградацію забудови, дисгармонійні втручання, транспортне перевантаження та втрату якостей повноцінного громадського простору.

Встановлено, що чинна система охорони історичних середмість не забезпечує комплексного підходу до збереження та розвитку головних площ, що потребує впровадження науково обґрунтованих принципів регенерації. У післявоєнних умовах регенерація головних площ має ґрунтуватися на збереженні історико-культурної цінності, просторової цілісності та інтеграції сучасних функцій, що є передумовою сталого розвитку історичних міст України.

Рекомендації щодо подальших досліджень. Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на поглиблений аналіз головних площ історичних міст України в умовах післявоєнного відновлення з урахуванням принципів сталого розвитку та європейського досвіду регенерації історичних середовищ. Перспективним є розроблення типології головних площ історичних населених місць із визначенням їх просторових, функціональних і композиційних особливостей, а також формування методичних рекомендацій щодо регенерації площ різних масштабів і містобудівних структур.

Окремої уваги потребують питання інтеграції науково обґрунтованого відтворення втраченої історичної забудови, регулювання сучасних містобудівних втручань та удосконалення нормативно-правового забезпечення регенераційних процесів. Важливим напрямом подальших досліджень є також вивчення механізмів управління історичними публічними просторами на місцевому рівні, зокрема в контексті децентралізації та залучення громад до формування і розвитку головних площ історичних міст України.

Список використаних джерел

1. Bandarin F., van Oers R. The Historic Urban Landscape: Managing Heritage in an Urban Century. Hoboken, NJ : Wiley-Blackwell, 2012. 236 p.
2. ICOMOS. Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas (Washington Charter). Washington, 1987. 8 p.
3. ICOMOS. The Valletta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas. Valletta, 2011. 12 p.
4. UNESCO. Recommendation on the Historic Urban Landscape. Paris : UNESCO, 2011. 10 p.
5. Roders A.P., van Oers R. Historic Urban Landscape approach: A new paradigm for managing heritage in urban contexts. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*. 2011. Vol. 1, No. 1. P. 14-22.

6. Rey-Pérez J., Pereira Roders A. Historic Urban Landscape: Eight years after the adoption of the HUL approach. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*. 2020. Vol. 10, No. 3. P. 274-295.
7. Bandarin F. Urban conservation and the Historic Urban Landscape approach. *Built Heritage*. 2019. Vol. 3, No. 1. P. 1-8.
8. Рибчинський О.В. Інтегральний розвиток середмість історичних міст України : монографія. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2016. 304 с.
9. Прибега Л.В. Теорія та практика збереження архітектурної спадщини : монографія. Київ : АртЕк, 2009. 272 с.
10. Бевз М.В. Регенерація історичних центрів міст України: теорія і практика. Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2012. 256 с.
11. Закон України «Про охорону культурної спадщини» : Закон України від 15 травня 2000 р. № 1805-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 39. С. 333.
12. Про затвердження Списку історичних населених місць України : постанова Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 р. № 878. *Офіційний вісник України*. 2001. № 30. С. 57–61.
13. Про затвердження Порядку розроблення історико-архітектурного опорного плану населеного пункту : наказ Міністерства культури України від 21.02.2011 № 95. *Офіційний вісник України*. 2011. № 18. С. 739-746.
14. Лещенко Н.А. Загальні принципи комплексного процесу реставраційно-реконструктивних трансформацій історичних центрів малих міст. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування : зб. наук. пр. / за ред. В. В. Товбича*. Київ : КНУБА, 2021. Вип. 59. С. 203-214.
15. Єсюнін С.М., Клімчук Ю.А. Історичні міста України: проблеми збереження та розвитку. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування : зб. наук. пр. / за ред. В.В. Товбича*. Київ : 2023. Вип. 67. С. 45-56.
16. Концепція регенерації ринкової площі в м. Збараж Тернопільської області. Архітектурна майстерня Ю. Вербовецького, 2017.
17. Замки та храми України: Буданів. [Електронний ресурс] Сайт Замки та храми України URL: <https://castles.com.ua/bydaniv.html>. (дата звернення: 16.01.2026).

Doctor of Architecture, Associate Professor **Oksana Diachok**,
 Associate Professor **Yurii Verbovetskyi**,
 PhD of Architecture, Associate Professor **Oleksandra Kolodrubska**,
 Lecturer **Sofia Myroniuk**,
 West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine

THE MAIN SQUARES OF HISTORICAL CITIES OF UKRAINE: IDENTITY, PROBLEMS, REGENERATION OF THE HISTORICAL ENVIRONMENT

The main squares of historic cities in Ukraine are essential elements of urban space that concentrate historical memory, socio-cultural meanings, and the spatial identity of the city. For centuries, they have performed administrative, commercial, sacred, and communicative functions, shaping the city's image and determining its spatial structure. Under contemporary conditions of urban transformation, main

squares have become areas of increased vulnerability due to intensive urban development interventions, transport overload, commercialization of public space, and the loss of authentic spatial characteristics.

The aim of this article is to identify the role of main squares in shaping the identity of historic cities in Ukraine, to analyze the key problems of their current functioning, and to substantiate approaches to the regeneration of the historic urban environment. The study analyzes the historical stages of the formation of main squares within the structure of Ukrainian cities and identifies their urban planning, compositional, and symbolic characteristics. Particular attention is paid to problems related to the disruption of development scale, the introduction of discordant new buildings, the loss of integrity of the historic environment, and the decline in the quality of public space.

The impact of contemporary urban planning decisions on the state of preservation of historic squares and their ability to function as carriers of urban identity is assessed. The article proposes key approaches to the regeneration of main squares based on the principles of preserving historical and cultural value, integrating contemporary functions, and strengthening the role of squares as socially active public spaces. Prospects for the preservation and sustainable development of main squares within the system of the historic urban space of Ukraine are outlined.

Keywords: historic city; main square; urban identity; historic urban environment; regeneration; public space; urban transformations; cultural heritage.

REFERENCES

1. Bandarin F., van Oers R. (2012) *The Historic Urban Landscape: Managing Heritage in an Urban Century*. Hoboken, NJ : Wiley-Blackwell, 236 p {in English}.
2. ICOMOS. (1987) *Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas (Washington Charter)*. Washington, 8 p {in English}.
3. ICOMOS. (2011) *The Valletta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas*. Valletta, 12 p {in English}.
4. UNESCO. (2011) *Recommendation on the Historic Urban Landscape*. Paris : UNESCO, 10 p {in English}.
5. Roders A.P., van Oers R. (2011) Historic Urban Landscape approach: A new paradigm for managing heritage in urban contexts. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*. Vol. 1, No. 1. P. 14-22 {in English}.
6. Rey-Pérez J., Pereira Roders A. (2020) Historic Urban Landscape: Eight years after the adoption of the HUL approach. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*. Vol. 10, No. 3. P. 274-295 {in English}.

7. Bandarin F. (2019) Urban conservation and the Historic Urban Landscape approach. *Built Heritage*. Vol. 3, No. 1. P. 1-8 {in English}.
8. Rybchynskyi, O. V. (2016). *Intehralnyi rozvytok seredmist istorychnykh mist Ukrainy*. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki {in Ukrainian}.
9. Prybieha, L.V. (2009). *Teoriia ta praktyka zberezhennia arkhitekturnoi spadshchyny*. Kyiv: ArtEk {in Ukrainian}.
10. Bevz, M.V. (2012). *Reheneratsiia istorychnykh tsestriv mist Ukrainy: teoriia i praktyka*. Lviv: Vydavnytstvo NU Lvivska politekhnika {in Ukrainian}.
11. Zakon Ukrainy Pro okhoronu kulturnoi spadshchyny vid 15 travnia 2000 r. № 1805-III. (2000). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 39, 333 {in Ukrainian}.
12. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro zatverdzhennia Spysku istorychnykh naselenykh mist Ukrainy vid 26 lypnia 2001 r. № 878. (2001). *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*, 30, 57-61. {in Ukrainian}.
13. Nakaz Ministerstva kultury Ukrainy Pro zatverdzhennia Poriadku rozroblennia istoriko-arkhitekturnoho opornoho planu naselenoho punktu vid 21.02.2011 № 95. (2011). *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*, 18, 739-746 {in Ukrainian}.
14. Leshchenko, N.A. (2021). Zahalni pryntsypy kompleksnoho protsesu restavratsiino-rekonstruktyvnykh transformatsii istorychnykh tsestriv malykh mist. *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia*, 59, 203-214 {in Ukrainian}.
15. Yesiunin, S.M., & Klimchuk, Yu.A. (2023). Istorychni mista Ukrainy: problemy zberezhennia ta rozvytku. *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia*, 67, 45-56 {in Ukrainian}.
16. Kontseptsii reheneratsii rynkovoï ploshchi v m. Zbarazh Ternopilskoi oblasti. (2017). *Arkhitekturna maisternia Yu. Verbovetskoho* {in Ukrainian}.
17. Zamky ta khramy Ukrainy: Budaniv. (n.d.). Retrieved January 16, 2026, from <https://castles.com.ua/bydaniv.html> {in Ukrainian}.